

⁸ «*Aborrrir*, por incomodar: aburrrir, molestar, fastidiar», Lamarca, *Dicc. Val.-Cast.*

LLISTA CORRELATIVA DE DERIVATS I COMPOSTOS: *horrorós, horrorosament, horroritzar, horrrura, horri- 5*
*ble, orivol, horribilitat, horrend, hòrrid, hórreu, hór-
rea, horre, hórresa, hórrec, horro, hurru f., horreesa,
borredura, enorreir, enorre(s)sar, horripilar, horripila-
lant, horripilació, horrtífic, horrtíficament, horrorífic,
horrrison, borrrisonant, horrrisonament, ruac, avorrrir, 10*
*avorrriment, avorrrició, avorrrert, avorrrida f., borrrida,
avorrrible.*

HORT, del ll. HÖRTUS 'jardí', 'hort'. □ 1.ª doc.:
origens (Llull etc.).

En Llull reuneix encara els dos significats del seu
ètmon llatí, car sovint té molt més el caràcter d'un
jardí de plaer: «cascun home cuyda haver un déu en
son camp, e altre en son bestiar, e altre en son ort»,
«anava's deportant per l'ort e a la font, e per aquells
locs on mills pogués alegrar sa ànima», *Blanq.* (NCl.
II, 215.27, 259.17); però també l'usa en el sentit de
'hort': «aquell hom havia un ort en què un bou trahia
aygua de una sínia, e un ase aportava los fems de que
hom femava aquell ort»; «lo gall dix que si ell fos en
loc de son senyor, que ell tallaria cinc vergues de un
magraner que havia en lo ort, e batria tant sa muller,
tro que totes les hagués trencades», *Merav.* (Ag. VII,
§ 7, pp. 245, 247); però com que per aquell temps i
sobretot en el S. XIV, comença a generalitzar-se en cat.
l'ús del germanisme (manllevat de l'oc. N. i fr.) *jardin*,
el mot provinent de la denominació llatina, HORTUS
anà quedant confinat a aquesta segona acc. En canvi,
en fr., *jardin* tant és 'hort' com 'jardí'.

En llatí HÖRTUS, -rī, era el terme únic, terme des-
cendent del nom indoeuropeu de les dues coses
GHORTŌ-, del qual provenen també la denominació
germ. *garda*- (d'on al. *garten*, angl. *yard*, fr. *jardin*), la
grega *χώρα* i l'eslava *grad/gorod* 'clos' (> 'ciutat
closa, forta'). L'acc. antiga 'jardí' no es pot dir que
hagi deixat continuació en la llengua moderna, car en
Verdaguer és un pur llatinisme: «Veus eixa mar que
abraça de pol a pol la terra? / En altre temps d'alegres
Hespèrides fou hort / ---». Tanmateix Enric Valor
ens assegura (c. 1950) que «a Castalla encara l'usen
per a 'jardí': ja estem en l'hort». *AlcM* ens fa a saber
que «a Menorca (fora a Ciutadella, on es diu *pati*) és
el tros de terra descobert situat darrere una casa i des-
tinat a conrar-hi diferents plantes i flors» (o sigui, si
fa no fa, el que es deia l'*eixida* a les barriades barcelo-
nines); AFerrer Ginart li dóna com a sinònim *corral*,
definint-ho «el tros de terra que hi ha adjunt a una
casa, si és sembradiu; si no ho és, se diu *pati*»; però jo
també vaig notar a Ciutadella (1964) certa divergència
del cat. central en l'ús d'*hort* (en termes que transcriu
a VERGER). A l'occident de Mallorca (Valldemossa,
afores de Palma etc.) li donaven el valor d'un «estab-
liment o possessioneta dependent d'una possessió mare»;
per exemple *S'Hort de Son Brondo* consta com una
«casa» diferent de *Son Brondo*.

DERIV.: *Horta* [1292] augmentatiu-collectiu creat
comunament en port. i oc. *horta*, cast. *huerta* (segons
el model de *fruit/fruïta, vel/vela, full/julla, carrer/
carrera* etc.), el trobem ja el 1295 parlant de la de Per-
pinyà, «camis de la ortas» en un doc. de 1292 (Alart,
RLR IV, 510); també n'hi ha docs. del S. XIII parlant
de la de València, de la de Palma de M. («la ortallissa
de la orta de la ciutat») a. 1386 (BSAL IX, 15), i la
Cròn. del Cerimoniós el refereix a la de Saragossa;
després ve a designar també qualsevol hort extens,
amb possibilitat d'usar-lo en plural: «onze mil ---
vérgens --- / moltes d'Espanya / caygueren mortes /
entre les hortas / e lo ribatge / d'un gran vilatge»,
JRoig (*Spill*, 15974). HORTA ja ha de venir del llatí
vulgar, i fou també mossàrab: Orta NL a Cadis, *Horta*
de St. Joan en el Baix Ebre, documentat per Simonet
des del S. XII, d'altres en el Princ. i un a Manacor
[S. XIII].

Amb un sentit semblant, més d'augmentatiu que de
collectiu, apareix encara més sovint, en l'època antiga,
hortal: «ad ipsos ortales de Ipsam Catollam», pall.
(doc. de 979 que parla d'Adons, i per tant es deu referir
a Cadolla de Flamicell, entre Adons i Senterada)
(Abadal, *Comt. de Pall. i Ribag.*, n.º 258); «dimito
ipso ortal qui est subtus ecclesiam», doc. de 1094 refe-
rent a Solsona (BCEC, 1909, p. 22); altres de 1154
i 1184 relatius al Pla de St. Tirs i a Andorra (Engor-
dany) (*Cart. de Tavèrnoles*, pp. 140.5, 176.24); «alau-
dium quod dicunt Cumba de Scta. Maria, et unum
ortale qui són a la porta de Casa del dit mas», Besora
de Cardener, a. 1369 (BCEC, 1909, 301). S'havia pro-
pagat a Eiv. on consta en un text dels Ss. XIV-XV: «do-
nam a vós cases e casals e ortals, e ús de prats e de
pastures» (Macabich, *Feudalismo*, p. 66).

En aragonès, ja en el S. XI: «placuit nobis et tu
abbas Eximino, dedisti illis unum hortale in Lasieso,
iuxta illa casa de domna Ermia ---; et, in camino de
ista ortale (sic?, o isto?), iam dicto abbas Sancio presto
dedit tibi unu hortale iuxta santi Michael subtus illas
kasas de Fanllo», a. 1183 (*Cart. de Fanlo*, 101). Mot
que ha deixat rastre toponímic a la zona Alt Pall.-Alt
Urgellet: Font dels *Hortals* en el poble de Monte-
nartó, *Hortals* partida d'Ars; a St. Joan Fumat hi ha
l'*Hort del Jepet*, junt amb tres partides dites *Hortal*
de --- (*del Roger* etc.). A Lluçmajor anoto tres semen-
ters dits *L'Hortal de ---* o *Els Hortals des Garrovers*;
i l'*AlcM* ho dóna com a apel·latiu propi de Lluçmajor
(veg. la definició allà).

DERIV. d'*hortal*: +*hortalada*, que deu significar 'pos-
sessió consistent en horta': «(dono) ortaldas duas in
castro Ager», en un doc. d'Ager de l'a. 1034 (Colle.
Moreau); veg. la monografia *Ager de l'Onom. Cat.*
+*Hortalí* o +*hortàlic* en ús molt viu a la Valldigna i
zona entre aquesta i Gandia: «tot açò és terreno ortá-
li» 'propi de la marjal, de l'arrossal', Xeraco (1962);
un altre, allí mateix, pronunciava *ortálik*, i com a subs-
tantiu: «a les Marjals de la Calçada es fan hortallisses,
dacs etc., però no tarongers: és ortálik», «la partida
Caps-de-Terne és la part baixa del Barranc de les
60 Vinyoles, cap a l'ortálik».